

LIFE TO GRASSLANDS

Ohranjanje in upravljanje suhih travišč v Vzhodni Sloveniji

2015 - 2020

LIFE14 NAT/SI/000005

Strokovne podlage za upravljanje habitatnega tipa 6230* Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope) na projektnem podo-območju Pohorje, ki je del Natura 2000 SI3000270 Pohorje

Naloga	Strokovne podlage za upravljanje habitatnega tipa 6230* Vrsto bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (<i>Nardus stricta</i>) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope) na projektnem pod-območju Pohorje, ki je del Natura 2000 SI3000270 Pohorje
Izdelovalec	ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE Tobačna ulica 5 1000 Ljubljana
Nalogo pripravila	dr. Jurij Gulič, univ. dipl. inž. gozd. Sebastjan Štruc, univ. dipl. inž. gozd.
Številka naloge	8-I-227/1-O-17/NDŠ
Kraj in datum izdelave	Maribor, 19. 1. 2017

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	7
1.1	OSEBNA IZKAZNICA.....	8
1.2	POVZETEK	9
2	OPIS OBMOČJA	10
2.1	GEOGRAFSKA LEGA, VELIKOST PROJEKTNEGA POD-OBMOČJA.....	10
2.2	prAVNI STATUSI OBMOČJA	11
2.2.1	Varstvo narave.....	11
2.2.1.1	Območja Natura 2000.....	11
2.2.1.2	Ekološko pomembna območja (EPO)	12
2.2.1.3	Naravne vrednote	13
2.2.2	Kmetijstvo.....	14
2.3	PROSTORSKO IN SEKTORSKO NAČRTOVANJE	15
2.3.1	Prostorsko načrtovanje	15
2.3.2	Kmetijstvo – kmetijsko okoljski ukrepi, podukrepi in operacije Programa razvoja podeželja 2014 – 2020	17
2.3.3	Gozdarstvo – Gozdnogospodarski načrti	17
2.4	LASTNIŠTVO GLEDE NA RABO TAL.....	18
2.4.1	Kmetijska zemljišča	18
2.5	FIZIČNE ZNAČILNOSTI OBMOČJA	18
2.5.1	Klimatske značilnosti.....	18
2.6	PRETEKLA RABA TRAVIŠČ OBMOČJA.....	18
2.7	izbrane EKOLOŠKE IN BIOLOŠKE ZNAČILNOSTI OBMOČJA.....	20
2.8	DRUŽBENO EKONOMSKE ZNAČILNOSTI OBMOČJA	24
2.8.1	Dejavnosti znotraj območja.....	24
2.8.1.1	Varstvo narave	24
2.8.1.2	Kmetijstvo.....	25
2.8.1.3	Gozdarstvo.....	25
2.8.1.4	Rekreacija in turizem.....	26
2.8.1.5	Poselitev, urbanizem in infrastruktura.....	28
3	VIRI IN LITERATURA.....	29

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Osebna izkaznica območja	8
Preglednica 2: Območja Natura 2000	11
Preglednica 3: Ekološko pomembno območje	12
Preglednica 4: Naravne vrednote	13
Preglednica 5: Kmetijska zemljišča	14
Preglednica 6: Veljavni prostorski akti in prostorski akti v pripravi.....	16
Preglednica 7: Veljavni gozdnogospodarski načrti	17
Preglednica 8: Struktura lastništva na projektnem pod-območju Pohorje (območje aktivnosti)	18
Preglednica 9: Ciljne kvalifikacijske vrste / habitatni tipi projekta	20
Preglednica 10: Ostali habitatni tipi in kvalifikacijske vrste na projektnem pod-območju Pohorje	20
Preglednica 11: Ostale kvalifikacijske vrste na projektnem pod-območju Pohorje	21
Preglednica 12: Demografski podatki za občine na projektnem pod-območju Pohorja	28

KAZALO SLIK

Slika 1: Projektno pod-območje Pohorje	10
Slika 2: Območji Natura 2000	11
Slika 3: Ekološko pomembno območje Pohorje	12
Slika 4: Naravne vrednote v projektnem pod-območju Pohorje in okolici	14
Slika 6: Turistična infrastruktura na PPO Pohorje	27

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

ARSO	- Agencija Republike Slovenije za okolje,
EPO	- ekološko pomembno območje,
EU	- Evropska unija,
GERK	- grafična enota rabe kmetijskih gospodarstev,
GGE	- gozdnogospodarska enota,
GGO	- gozdnogospodarsko območje,
ID. ŠT.	- identifikacijska številka,
KGZ	- kmetijsko gozdarski zavod,
KOP	- kmetijsko okoljska plačila,
LAST.	- lastnina,
LD	- lovska družina,
LPN	- lovišče s posebnim namenom,
LUO	- lovsko upravljavsko območje,
MET	- KOP podukrep: 214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev,
OE	- območna enota,
SCI	- predlagano posebno varstveno območje,
RD	- ribiška družina,
RS	- Republika Slovenija,
SDF	- Standard data form – obrazec za opis območij Natura 2000,
SPA	- posebno varstveno območje,
TTN	- temeljni topografski načrt,
ZGS	- Zavod za gozdove Slovenije,
ZRSVN	- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave,
VVO	- Vodovarstveno območje
PPO	- Projektno pod-območje Pohorje

1 UVOD

Dokument **Strokovne podlage za upravljanje habitatnega tipa 6230* Vrsto bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope) na projektnem pod-območju Pohorje, ki je del območja Natura 2000 (SCI -SI3000270 Pohorje in SPA - SI50000006 Pohorje)**, smo pripravili za potrebe izvajanja načrtovanih projektnih aktivnosti za izboljšanje stanja (odstranjevanja zarasti, ustrezna raba-paša/košnja) in zagotavljanja ustrezne dolgoročne rabe suhih travišč okviru projekta Ohranjanje in upravljanje suhih travišč v Vzhodni Sloveniji (LIFE14 NAT/SI/000005), 2015 - 2020.

Strokovnim podlagam so priložena (Priloga 1) **Naravovarstvena izhodišča za upravljanje suhih travišč na projektnih pod-območjih projekta LIFE TO GRASSLANDS: pod-območje Pohorje**, v katerih podajamo predloge za vzpostavitev travišč iz zaraščajočih površin in predloge za primerno upravljanje preko košnje in paše živine.

Strokovne podlage so nastale na podlagi Vodnika vsebin za pripravo podrobnejših načrtov upravljanja območij Natura 2000, ki je nastal v sklopu projekta LIFE »Natura 2000 v Sloveniji – upravljavski modeli in informacijski sistem« s kodo LIFE 04 NAT/SI/000240 (2007), Vodnika vsebin priprave načrtov upravljanja (za)varovanih območij, ki je nastal v sklopu projekta NATREG s kodo SEE/A/479/2.3/x (2011) in povzema prilagoditve nastale v projektu WETMAN (LIFE09/NAT/SI/00374).

1.1 OSEBNA IZKAZNICA

Preglednica 1: Osebna izkaznica območja

OSNOVNE INFORMACIJE			
NAZIV PROJEKTNEGA POD-OBMOČJA		POHORJE	992,48 ha
NARAVOVARSTVENI STATUS			
VAROVANO OBMOČJE		SCI	SI3000270 Pohorje
NATURA 2000		SPA	SI5000006 Pohorje
EKOLOŠKO POMEMBNO OBMOČJE			41200 Pohorje
NARAVNE VREDNOTE			Projektno pod-območje: 14 naravnih vrednot
ZAVAROVANO OBMOČJE		Pilotno območje Pohorja ni zavarovano. Zavarovani so le manjši deli (3,4 %). Kot del varovanega območja (Natura 2000) ga lahko umestimo v V. in VI. IUCN kategorijo. Na petini območja se nahajajo območja divjine I.b kategorija. Poleg tega je na Pohorju tudi veliko število naravnih spomenikov.	
INFORMACIJA O DOKUMENTU			
OBODBJE PRIPRAVE		1. 1. 2016 - 19. 1. 2017	
UPRAVLJANJE OBMOČJA		Z območjem upravljajo sektorji s področja gospodarjenja z gozdovi, ohranjanja narave, upravljanja z divjadjo, lastniki zemljišč in ostali upravljavci (npr. planinska društva – planinske poti)	
PRIPRAVLJALEC		Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Maribor	
NASLOV		Strokovne podlage za upravljanje habitatnega tipa 6230* Vrsto bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (<i>Nardus stricta</i>) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope) na projektnem pod-območju Pohorje, ki je del Natura 2000 SI3000270 Pohorje	
NOSILEC PRIPRAVE		dr. Jurij Gulič, univ. dipl. inž. gozd.	
TELEFON		(02) 333 13 74	
E-MAIL		jurij.gulic@zrsvn.si	
SPLETNA STRAN		www.lifetograsslands.si in www.zrsvn.si	

1.2 POVZETEK

Projektno pod-območje Pohorje je razdeljeno na 3 statistične regije, 5 občin, 3 območne enote Zavoda za gozdove, 2 enoti Zavoda za varstvo narave in Zavoda za varstvo kulturne dediščine. Zaradi močne razdrobljenosti na nekem geografsko zaključenem območju, kot je Pohorje, tako znotraj sektorja in še bolj med sektorji je skladen trajnostni razvoj s poudarkom na trajnostni rabi naravnih virov in ohranjeni naravi težko doseči.

Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh (HT_6230*) predstavljajo na območju Slovenije redke habitat, ki nudi življenjski prostor mnogim ogroženim vrstam in ki je hkrati prioritetni habitatni tip po Direktivi o habitatih. Po poročanju po Direktivi o habitatih iz leta 2013 v habitatni tip HT 6230* v neugodnem stanju /v stanju poslabšanja (U1-). Travišča s HT 6230* so polnaravni habitat, ki so nastali kot posledica tradicionalne rabe prostora (paša, košnja), katerih obstoj je pogojen s človekovim upravljanjem. Danes so ti habitat ogroženi predvsem zaradi neprimerne rabe ter zaraščanja površin, ki je povezano z opuščanjem kmetijske rabe.

V preteklih 80 letih se je delež HT 6230* več kot prepolovil, prisoten je izrazit proces ogozdovanja (14,5 %). V letu 2012 je bilo v zaraščanju 117 ha površin ekstenzivnih travišč, v primerne ukrepe Programa razvoja podeželja pa ni vključen zadostni delež površin. Na Pohorju so travišča pomemben razmnoževalni in prehranjevalni habitat za 7 kvalifikacijskih vrst, med drugim divjega petelina.

Zaznane so naslednje grožnje in pritiski:

- opuščanje zemljišč in nizka intenziteta gospodarjenja;
- prekomerna izraženost ekonomskih interesov gospodarjenja s travišči (intenzifikacija);
- uničenje in izguba specifičnih lastnosti, strukture in procesov habitata vrste zaradi nenadzorovanega nabiralništva in stihijskega turizma;
- izguba mozaične strukture travišč.

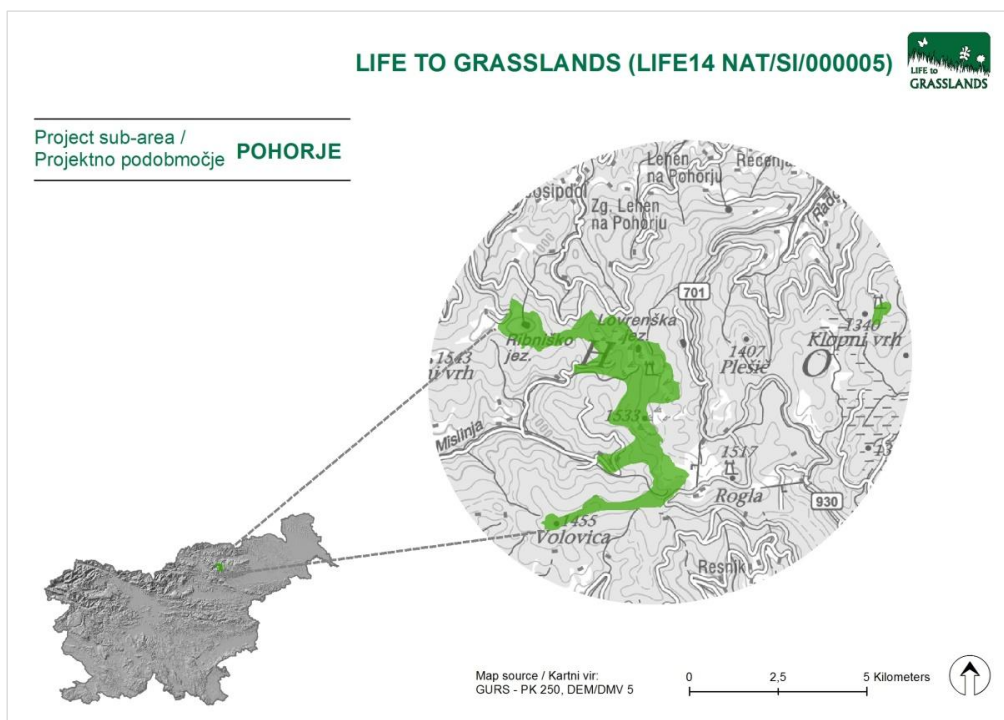
Cilji, usmeritve in ukrepi za strokovne podlage za izboljšanje stanja in zagotavljanje dolgoročnega ohranjanja travišč (habitatni tip – 6230*) na območju Pohorja so povzete na podlagi Programa upravljanja območij Natura 2000 (2015 -2020), ki predstavlja izhodišče za izvajanje projektov LIFE in kohezijskih projektov. V prilogi 6.1 ("Cilji in ukrepi") operativnega programa so opredeljeni cilji in ukrepi po območjih, vrstah in habitatnih tipih, ki najbolj neposredno prispevajo k doseganju konkretnih ciljev območij Natura 2000. Gre zlasti za območja, na katerih je treba stanje ohranjenosti vrst in habitatnih tipov najbolj izboljšati. Podrobnejši varstveni cilji za HT 6230* na Natura 2000 območju SAC Pohorje (koda SI3000270) so vezani na:

- velikost habitatnega tipa (določitev območja HT 6230*, obnovitev velikosti HT 6230* na izhodiščno/določeno stanje)
- specifične lastnosti, strukture, procesi habitatnega tipa (ekstenzivna paša, košnja po 30.6., prepoved apnenja tal).

2 OPIS OBMOČJA

2.1 GEOGRAFSKA LEGA, VELIKOST PROJEKTNEGA POD-OBMOČJA

Slika 1: Projektno pod-območje Pohorje

Pohorje je 840 km² velik kompleks, ki se nahaja v severovzhodnem delu Slovenije. Je del alpskega prostora. Območje leži med mesti Dravograd, Maribor in Slovenske Konjice in se nahaja južno od Drave. Projektno pod-območje Pohorje je veliko 992,48 ha in se nahaja pretežno na osrednjem ovršnem delu pogorja. Gozdovi dajejo značilen pečat celotnemu območju, saj pokrivajo več kot 70% površine. V vzhodnem delu prevladuje celinsko podnebje (predvsem nižje ležeči deli območja), drugod je atlantsko podnebje. Letnih padavin je med 1400-1600 mm, z viški v poletnem in jesenskem obdobju. Geološko je Pohorje sestavljeno pretežno iz silikatnih kamenin, kar se kaže v lastnostih tal – tla so kislja. Relief ovršnega dela Pohorja (nad 1200 metrov n.v.) je relativno gladek. Grebeni so zaokroženi in podolgovati. Kopasti vrhovi se z enakomerno položnimi pobočji polagoma vzpenjajo nad slemena. Med vrhovi so široko raztegnjena sedla in plitve kotanje. Travišča na projektnem pod-območju se nahajajo znotraj SAC in SPA Natura 2000 območja Pohorje. Del vrstno bogatih travišč s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope) je danes poraščen z grmovjem in drevjem, ki je posledica preteklega procesa opustitve rabe (paše/košnje). Turistična destinacija Rogla se nahaja v samem centru Pohorja v neposredni bližini območja vrstno bogatih travišč. Pohorska travišča so zelo priljubljena enodnevna turistična destinacija z nekaterimi že obstoječimi infrastrukturnimi elementi za obiskovalce.

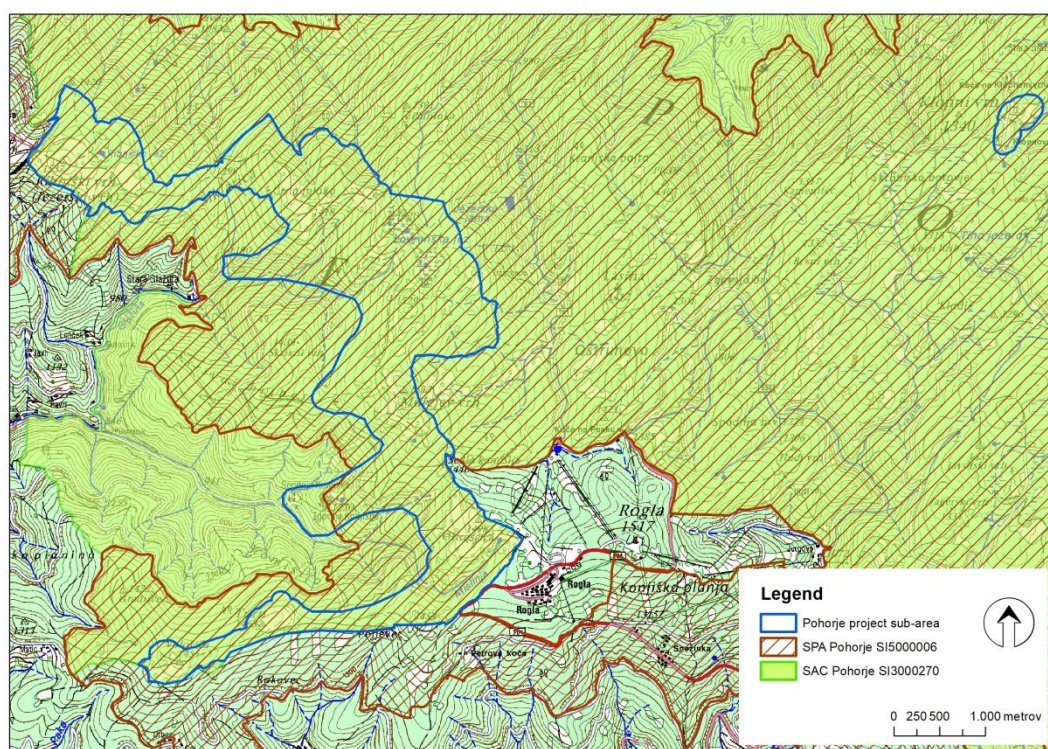
2.2 PRAVNI STATUSI OBMOČJA

2.2.1 Varstvo narave

2.2.1.1 Območja Natura 2000

Preglednica 2: Območja Natura 2000

KODA	IME	KRATKA OZNAKA	VELIKOST NATURA 2000 (ha)	PROJEKTNO POD-OBMOČJE (%)
3000270	Pohorje	SAC	27.568,11	3,6 %
5000006	Pohorje	SPA	18.687,24	5,2 %

Slika 2: Območji Natura 2000

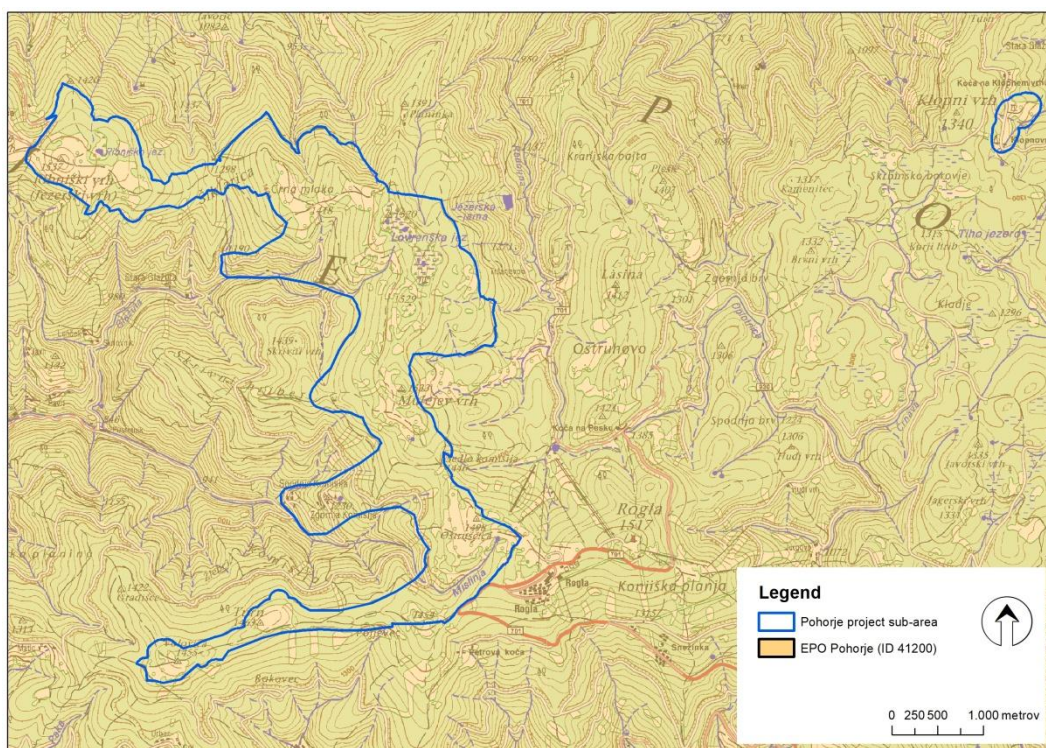

2.2.1.2 Ekološko pomembna območja (EPO)

Preglednica 3: Ekološko pomembno območje

KODA	IME	KRATEK OPIS	VELIKOST EPO (ha)
41200	Pohorje	Obsežno in kompleksno gorsko območje, ki je del Centralnih Alp. Edino naše gorovje na silikatni geološki podlagi. Ekološki sistemi so specifični ter specializirani. Velika raznolikostjo habitatnih tipov (travišča, bukovi in smrekovi gozdovi, ruševje, barjanska smrekovja, aktivna visoka ter prehodna barja, potoki) ter redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst.	58.951,35

Slika 3: Ekološko pomembno območje Pohorje

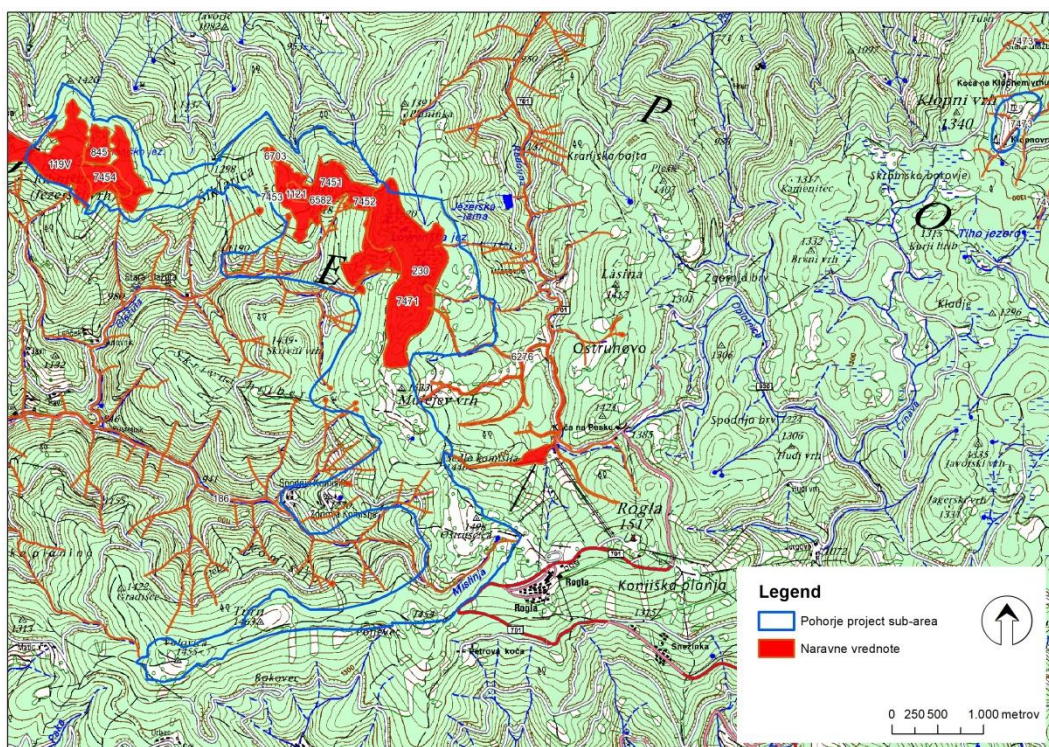

2.2.1.3 Naravne vrednote

Preglednica 4: Naravne vrednote

ID.	IME	POMEN	KRATKA OZNAKA	ZVRST	POVR. NV (ha)
6582	Črne mlake	državni	Prehodno barje na Pohorju med Roglo in Ribniškim vrhom	ZOOL, HIDR, BOT	1,75
186	Mislinja	državni	Zgornji tok Mislinje s pritoki do Sp. Fužine, severovzhodno od Mislinje	HIDR, ZOOL	55,10
119V	Jezerski vrh - planje	lokalni	Habitat ogroženih rastlinskih in živalskih vrst na planjah ovršja Pohorja na Jezerskem vrhu, južno od Ribnice na Pohorju	BOT, ZOOL	105,91
7454	Jezerski vrh - cemprini	lokalni	Rastišče cemprinov severovzhodno od Jezerskega vrha na Pohorju, severovzhodno od Mislinje	DREV	11,51
845	Ribniško jezerje	državni	Visoko barje z jezerci vzhodno od Jezerskega vrha na Pohorju	BOT, EKOS, HIDR	9,27
7451	Planinka - planje	lokalni	Habitat ogroženih rastlinskih in živalskih vrst na Planinki na Pohorju, severovzhodno od Mislinje	ZOOL, BOT	70,04
7452	Planinka - prehodno barje	lokalni	Prehodno barje na ovršju Pohorja med Roglo in Jezerskim vrhom, severovzhodno od Mislinje	BOT, HIDR	0,17
1121	Javorič - cemprini	državni	Cemprini na Javoriču, severovzhodno od Mislinje	DREV	3,24
7453	Javorič - prehodno barje	lokalni	Prehodno barje na ovršju Pohorja med Roglo in Jezerskim vrhom, severovzhodno od Mislinje	BOT, HIDR	0,30
230	Lovrenško barje	državni	Visokobarjanski kompleks na slemenu Planinka, severozahodno od Rogle na Pohorju	BOT, ZOOL, EKOS	88,96
6703	Javorič - gozd	lokalni	Gozd javora in jerebika s srpasto rastjo na Javoriču, vzhodno od Ribnice na Pohorju	EKOS	1,09
7473	Lamprehtov potok - zgornji tok	lokalni	Zgornji tok Lamprehtovega potoka, desnega pritoka Radoljne, jugovzhodno od Lovrenca na Pohorju	HIDR	9,30
7471	Mulejev vrh - barje	lokalni	Barje na Mulejevem vrhu na Pohorju, severovzhodno od Mislinje	HIDR, ZOOL, BOT	0,77
6276	Radoljna	državni	Desni pritok Drave, severovzhodno od Lovrenca na Pohorju	HIDR, GEOMORF	39,38

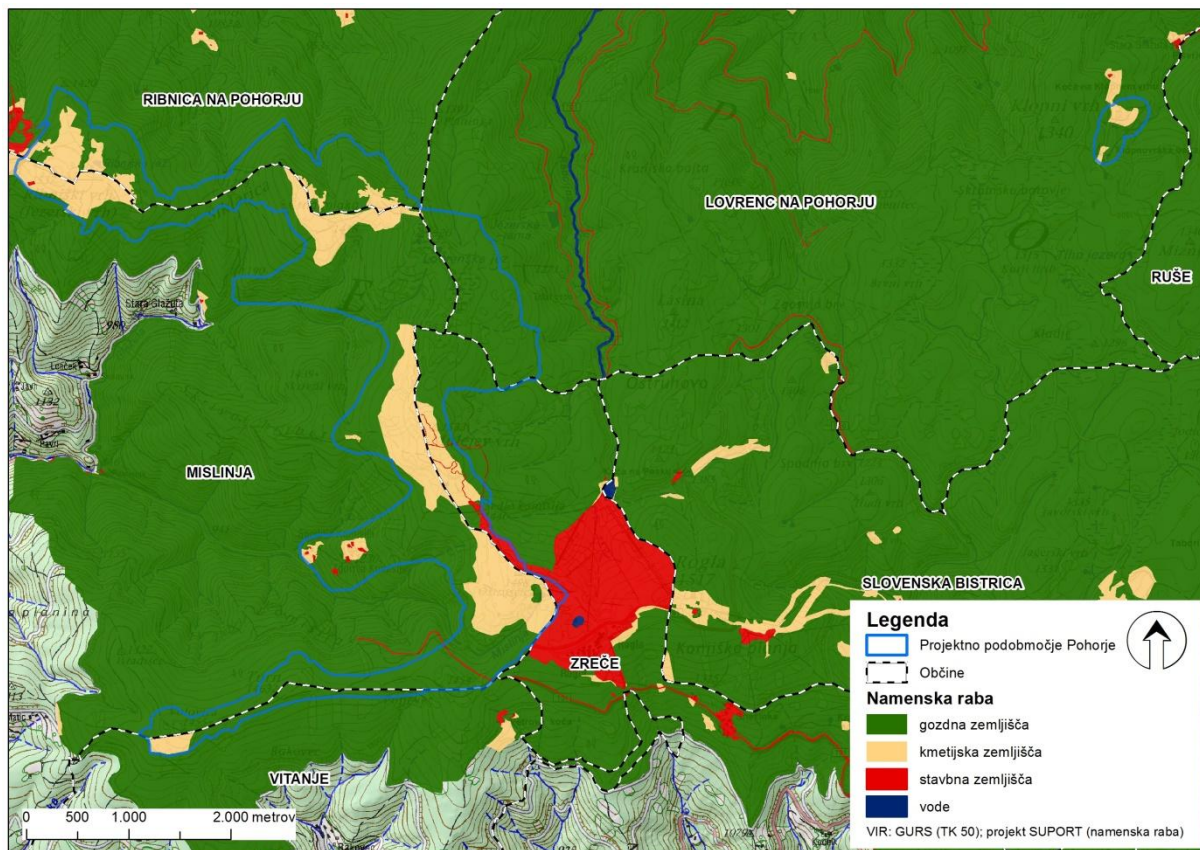
Slika 4: Naravne vrednote v projektnem pod-območju Pohorje in okolici

2.2.2 Kmetijstvo

Preglednica 5: Kmetijska zemljišča

OBČINA	KMETIJSKE POVRŠINE PO NAMENSKI RABI (ha)	DEJANSKA RABA TAL – KMETIJSKE POVRŠINE (ha)*	DEJANSKA RABA TAL – KMETIJSKE POVRŠINE V ZARAŠČANJU (ha)**
Lovrenc na Pohorju	5,14 ha	6,42 ha	0,88 ha
Mislinja	166,90 ha	146,14 ha	78,60 ha
Ribnica na Pohorju	33,17 ha	34,57 ha	23,67 ha
Vitanje	6,69 ha	11,12 ha	3,12 ha
Zreče	20,20 ha	14,59 ha	7,81 ha

Opombe: * - zajete vse kmetijske površine dejanske rabe tal (1222, 1300, 1410, 1500, 1600, 1800); ** - zajete kmetijske površine dejanske rabe tal, v različnih fazah zaraščanja (1410, 1500, 1600, 1800)

Slika 5: Kmetijska zemljišča v projektnem pod-območju Pohorje

2.3 PROSTORSKO IN SEKTORSKO NAČRTOVANJE

2.3.1 Prostorsko načrtovanje

Za prostorske ureditve lokalnega pomena predpisuje Zakon o prostorskem načrtovanju (Ur. l. RS, št.33/07, 108/09) obvezno izdelavo dveh prostorskih aktov, to sta občinski prostorski načrt (OPN) in občinski podrobni prostorski načrt (OPPN).

Prostorski akti:

Občina Lovrenc na Pohorju:

- Dolgoročni plan občine Maribor-Ruše za obdobje 1986 - 2000 (MUV, št. 6/86, 14/88, 14/94, 5/98, 26/01).
- Srednjeročni plan občine Maribor-Ruše za obdobje 1986 - 1990 (MUV, št. 15/86, 14/94, 5/98, 26/01).

Občina Mislinja:

- Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega plana Občine Slovenj Gradec za obdobje 1986–2000 in družbenega plana Občine Slovenj Gradec za obdobje 1986–1990 za območje Občine Mislinja v letu 2001 (Prostorski plan Občine Mislinja z Urbanistično zasnovo naselij Mislinja in Šentilj pod Turjakom), sprejet na seji dne 26. 9. 2001 (Ur.l. RS, št. 82/01, 55/09).

Občina Ribnica na Pohorju:

- Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega in srednjeročnega plana Občine Ribnica na Pohorju (MUV, št. 3/04, 19/04, 20/04). Ta odlok se nanaša na Dolgoročni plan občine Radlje ob Dravi za obdobje 1986 – 2000 in na Družbeni plan občine Radlje ob Dravi za obdobje 1986 - 1990, ki sta bila sprejeta na Skupščini občine Radlje ob Dravi dne 26.12.1986 in se nanašata na območje Občine Ribnica na Pohorju.

Občina Vitanje:

- Odlok o Občinskem prostorskem načrtu Občine Vitanje (Uradno glasilo slovenskih občin, št. 25/2016).

Občina Zreče:

- Občinski prostorski načrt Občine Zreče (Uradno glasilo slovenskih občin, št. 64/2015).

Preglednica 6: Veljavni prostorski akti in prostorski akti v pripravi

OBČINA	VELJAVNI PROSTORSKI AKT / PROSTORSKI AKT V PRIPRAVI	OBJAVA
Lovrenc na Pohorju	Občinski prostorski načrt Občine Lovrenc na Pohorju	*(osnutek)
Mislinja	Občinski prostorski načrt Občine Mislinja	*(dopolnjen osnutek)
Ribnica na Pohorju	Občinski prostorski načrt Občine Ribnica na Pohorju	*(dopolnjen osnutek)
Vitanje	Občinski prostorski načrt Občine Vitanje	Uradno glasilo slovenskih občin, št. 25/2016
Zreče	Občinski prostorski načrt Občine Zreče	Uradno glasilo slovenskih občin, št. 64/2015

Opombe: * - različne faze sprejemanja načrtov

2.3.2 Kmetijstvo – kmetijsko okoljski ukrepi, podukrepi in operacije Programa razvoja podeželja 2014 – 2020

Program razvoja podeželja (PRP) je skupni programski dokument Slovenije in Evropske komisije, ki predstavlja programsko osnovo za črpanje finančnih sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP).

V obdobju 2014–2020 se v okviru Programa razvoja podeželja izvaja 13 ukrepov. Določeni ukrepi se nadalje delijo na podukrepe oz. operacije.

V letu 2015 je na projektnem pod-območju Pohorje gospodarilo 13 kmetijskih gospodarstev., od tega jih je bilo v ukrepe KOPOP oz. v ekološko kmetovanje vključenih 7 gospodarstev (53,9 %).

Na projektnem pod-območju Pohorje so kmetje vključeni v naslednje KOPOP operacije:

- Trajno travinje I, Ukrep TRZ_I_NPAS (1 KMG-MID);
- Posebni traviščni habitati, Ukrep HAB_KOS (6 KMG-MID);
- Posebni traviščni habitati, Ukrep HAB_NPAS (3 KMG-MID);
- Posebni traviščni habitati, Ukrep HAB_ORGG (6 KMG-MID);
- Ohranjanje habitatov strmih travnikov, Ukrep KRA_S50 (1 KMG-MID).

Skupne površine operacij KOPOP na območju projektnega pod-območja Pohorje na rabi 1300 (trajno travinje) predstavljajo 40,78 ha.

V ekološko kmetovanje so na območju projektnega pod-območja Pohorje vključene 3 kmetije.

Na projektnem pod-območju Pohorje so pristojne naslednje enote KGZ: KGZ Ptuj (Občina Ribnica na Pohorju), KGZ Celje (Občina Mislinja, Vitanje, Zreče) in KGZ Maribor (Občina Lovrenc na Pohorju).

2.3.3 Gozdarstvo – Gozdnogospodarski načrti

Preglednica 7: Veljavni gozdnogospodarski načrti

Gozdnogospodarsko območje (GGO)	Gozdnogospodarska enota (GGE)	Obdobje trajanja načrta	
		od	do
Slovenj Gradec	Mislinja – Šentilj*	2015	2024
Maribor	Ribnica na Pohorju*	2011	2020
Maribor	Lovrenc na Pohorju*	2016	2025
Celje	Vitanje*	2016	2025

*Gozdnogospodarske enote, v katerih se izvajajo/načrtujejo aktivnosti na terenu;

(Vir: http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/zoranp/ggn_nacrtovanje/seznam_gge.pdf)

2.4 LASTNIŠTVO GLEDE NA RABO TAL

Preglednica 8: Struktura lastništva na projektnem pod-območju Pohorje (območje aktivnosti)

ZASEBNA LAST.	DRŽAVNA LAST.	OBČINSKA LAST.	LAST. DRUGIH PRAVNIH OSEB (JAVNO DOBRO)	SKUPAJ	%
166 ha (16,73 %)	740 ha (74,53 %)	84 ha (8,51 %)	2 ha (0,23 %)	992 ha	100

2.4.1 Kmetijska zemljišča

Na območju kmetijskih zemljišč na projektnem pod-območju Pohorje je organizirana Pašna skupnost Rogla, ki je formalno nastala 27. 2. 2015. Pašna skupnost Rogla nima lastnih zemljišč (zakupljene površine so večinoma v lasti Občine Zreče).

2.5 FIZIČNE ZNAČILNOSTI OBMOČJA

2.5.1 Klimatske značilnosti

Povprečna letna višina korigiranih padavin za obdobje 1971 – 2000: 1.600 – 1.800 mm;

Juljska povprečna višina padavin, obdobje 1981 – 2010: 140 – 180 mm;

Povprečno letno število dni s padavinami nad 0.1 mm za obdobje 1971 – 2000: 135 -145 dni;

Letna povprečna temperatura zraka, obdobje 1981 – 2010: 2 – 4 stopinje C;

Juljska povprečna temperatura zraka, obdobje 1981 – 2010: 12 – 14 stopinj C;

Povprečno letno število ledenih dni, obdobje 1961 – 1990: 70 – 100 dni;

Povprečno število dni s snežno odejo v sezoni 1971 – 2000: 100 – 150 dni;

Letno povprečno trajanje sončnega obsebanja, obdobje 1981 – 2010: 2.050 – 2.100 ur.

2.6 PRETEKLA RABA TRAVIŠČ OBMOČJA

Planje na grebenu Pohorja so začele nastajati v 17. stoletju, tako je bilo na grebenu Pohorja za potrebe kmetijstva izkrčenih skoraj 700 ha gozdov. Proces zaraščanja pohorskih planj se je začel po drugi svetovni vojni. V obdobju 1973 - 1976 je bila skupna površina negozdnih površin na grebenu Pohorja med Volovico in Kremžarjevim vrhom le še 660 ha. Leta 1995 je bilo ugotovljeno, da je

površin, kjer prevladuje travniška vegetacija (*Nardetum*) le še 398 ha, kot gozd je bilo v GG načrtih obravnavanih že 262 ha površin (projektna naloga ZGS z naslovom „Zaraščanje negozdnih površin na grebenu Pohorja“). Do leta 2011 so bili znotraj projektnega območja načrtovani ukrepi (čiščenje zarasti) izvedeni na površini 140 ha. V sklopu projektnih aktivnosti (NATREG, ALPA, SUPORT) se je po letu 2011 očistilo/revitaliziralo preko 50 ha površin.

Na podlagi analize pretekle rabe po letu 2005 (anketni vprašalniki) lahko povzamemo naslednje:

- Zaradi večje nadmorske višine in posledično kasnejše vegetacije so površine primerne le za enkratno košnjo. Večina kmetij površine pokosi v avgustu, od vseh anketiranih je le eden izjavil, da kosi v sredini julija. Na eni površini se izvaja izključno paša.
- Kljub temu, da se travniki nahajajo na večji nadmorski višini gre večinoma za položne travnike. S traktorsko kosilnico lahko kosijo kmetije na šestih površinah, le za dve je potrebna hribovska kosilnica.
- Paša se izvaja na treh površinah. Na eni površini se živali izključno pasejo, tudi raba površine je le pašnik, ena površina je namenjena kombinaciji paše in košnje, ena površina, ki jo pasejo je bila zaraščena. Na šestih površinah se paša ne izvaja.
- Površine se ne gnojijo, na treh površinah kjer se pase živina ostajajo le iztrebki živali v času paše.
- Lesna vegetacija se odstranjuje vsako leto na šestih površinah, na treh površinah se lesna vegetacija ne odstranjuje. Tujerodne rastline na površinah se ne odstranjujejo, te tudi še ne povzročajo večjih problemov (višje nadmorske višine).

2.7 IZBRANE EKOLOŠKE IN BIOLOŠKE ZNAČILNOSTI OBMOČJA

Preglednica 9: Ciljne kvalifikacijske vrste / habitatni tipi projekta

KODA	IME	EKOLOŠKE ZAHTEVE	CONA (ha)	PROJEKTNO POD-OBMOČJE (%)
HT 6230*	Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (<i>Nardus stricta</i>) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope)	Sklenjena travišča na globokih, kislih tleh v alpskem in subalpskem pasu s prevladujočimi vrstami <i>Nardus stricta</i> , <i>Festuca nigrescens</i> , <i>Festuca rubra</i> agg., <i>Poa violacea</i> , <i>Carex sempervirens</i> , <i>Anthoxanthum odoratum</i> . V Sloveniji je v subalpskem in alpskem pasu bore malo primernih ekoloških razmer za uspevanje naravnih volkov. Veliko volkov se pojavlja nad antropogeno znižano gozdno mejo, sicer pa v montanskem pasu. Ta rastišča so najbolj ogrožena zaradi spontanega zaraščanja po opuščanju košnje in/ali paše (Karavanke, Pohorje, Koroška). Sicer pa takšna rastišča ogroža predvsem intenzifikacija zimskošportnega turizma (uravnavanje smučišč, umetno zasneževanje in evtrofikacija s snežnim cementom, fizično poškodovanje travne ruše, ozelenjevanje z neprimernimi semenskimi mešanicami), do določene mere pa tudi planinske dejavnosti, ki s seboj prinesejo evtrofizacijo, efekt pohojenosti, spremljajočo urbanizacijo itd. Rastišča v nižinah ogroža intenzifikacija rabe (ki praviloma vključuje tudi dodajanje apnenca za zniževanje kislosti prsti), evtrofikacija in zaraščanje.	219,7	22,14

Preglednica 10: Ostali habitatni tipi in kvalifikacijske vrste na projektnem pod-območju Pohorje

Habitatni tip	Ekološke zahteve habitatnega tipa	Velikost cone (ha) znotraj SAC Pohorje	Velikost cone (ha) znotraj PPO Pohorje ^A	Ocena stanja na območju
HT91D0* Barjanski gozdovi	Močvirna tla Pokljuke, Jelovice in Pohorja. Kisla šotna tla s šotnimi mahovi (<i>Sphagnum</i> sp.) Npropustna, zelo kisla, plitva do srednje globoka šotna tla. Gorsko podnebje. Drevesna plast smreka (<i>Picea abies</i>), v grmovni plasti rušje (<i>Pinus mugo</i>).	364,03 ha	6,79 ha	neugodno stanje - se slabša U1- **
HT9410 Kislopljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)	Mraziščni gozdovi, nizke povprečne temperature, reliefno pogojena rastišča (mrzišča), dolga proizvodna in regeneracijska doba. Conalna združba zgornjega dela gorskega pasu: surovi humus; nizke povprečne letne temperature; drevesne vrste: smreka (<i>Picea abies</i>), macesen (<i>Larix decidua</i>), bukev (<i>Fagus sylvatica</i>), gorski javor (<i>Acer pseudoplatanus</i>).	1.288,67 ha	20,58 ha	neugodno stanje - stabilno U1 = **

Preglednica 11: Ostale kvalifikacijske vrste na projektnem pod-območju Pohorje

Vrsta	Ekološke zahteve vrste	Velikost cone v SAC/SPA Pohorje	Velikost cone vrste znotraj PPO Pohorje ^A	Ocena stanja na območju
Veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>)	Je vrsta gričevnatega in hribovitega sveta. Najraje se razmnožuje v srednje velikih kalih ali stoječih mirnih vodah z bujnim obrežnim in vodnim rastlinjem in čisto vodo, ki se zelo redko izsušijo; prisotnosti rib večinoma ne tolerira.	27.568,11 ha	138,33 ha	neugodno stanje - se slabša U 1 - **
Hribski urh (<i>Bombina variegata</i>)	Je gozdna vrsta, ki išče zavetje pod kamni in odmrli kosi lesa, v skalnih razpokah v grmovju ali v svetlih gozdnih robovih, kjer lahko preživi poletna obdobja mirovanja in prezimuje; tipična mrestišča hribskega urha so nezasenčene občasne luže v ali blizu gozda. Je šibko konkurenčna pionirska vrsta, ki naseljuje življenjske prostore v zgodnjem stadiju naravne sukcesije (glinokopi, kamnolomi, kolesnice v gozdu), ko je prisotnih manj plenilcev in kompetitorjev.	27.568,11 ha	138,33 ha	neugodno stanje - se slabša U 1 - **
Vejicati netopir (<i>Myotis emarginatus</i>)	Živi v toplih gozdnatih ali grmiščnih predelih, najraje na apnenčasti podlagi v bližini vode. Poletno zatočišče so topli deli jame, podstrešja stavb. Ima večje porodniške kolonije. Zimsko zatočišče so jame s T 4,5–9°C in visoko zračno vlago. Prehranjevalni habitat so listopadi gozdovi ob vodah. Plen pobira s tal in listov, hrani se predvsem s pajkovci, ličinkami metuljev, lovi pa tudi leteče žuželke, ki jih prestreže z letalno mrežo. Pogoste so skupine ali faze, ki ne letajo oziroma so dejavne podnevi. Najbolj jih ogroža uničevanje njihovih koteč v stavbah (zapiranje stavb, obnova ipd.), svetlobno onesnaženje in prisotnost človeka v času kotenja. Bistven habitat: koteča v stavbah v toplih gozdnatih predelih v bližini vode	3.196,15 ha	3,61 ha	neugodno stanje - se slabša U 1 - **
Divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>)	Starejši gozdovi s presvetljenimi jahami in posekami ter plodnosnim podrastjem (predvsem borovnica, malinjak). Za uspešno gnezdenje potrebuje obsežno območje rastišča s presvetljenim gozdom in mirno cono ter območje z navedenim habitatom in dovolj plodnosnimi rastlinami. Hrani se pretežno s plodovi borovnice, malinjaka, plodovi jerebrike, brsti in popjem (bukev), ter iglicami (smreka). Za pevska drevesa uporablja predvsem rdeči bor, macesen in smreko. Za potrebe prehranjevanja petelin nujno potrebuje vzdrževanje mladice buke, macesna oziroma jerebrike v majhnih sklenjenih skupinah, robnih pasovih ali kot drevesa, ki so ostala na poseki.	5.536,57 ha	130,06 ha	ref. vred.: 30 pojočih samcev*

Vrsta	Ekološke zahteve vrste	Velikost cone v SAC/SPA Pohorje	Velikost cone vrste znotraj PPO Pohorje ^A	Ocena stanja na območju
Ruševec (<i>Tetrao tetrix</i>)	Življenjski prostor je širok pas med travišči in zg. gozdno mejo, ruševje, travnate goličave nad drevesno mejo, ponekod tudi nižje v gozdni prostor nad 1400 metri. Za uspešno gnezditve potrebuje območje rastišča z mirno cono in območje z navedenim habitatom in dovolj plodonosnimi rastlinami.	3.982,80 ha	128,22 ha	ref. vred.: 20 parov*
Gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>)	Je tipična vrsta razčlenjenih gozdov z množico presvetlitev in veliko diverziteto drevesnih vrst, v kombinaciji z zreliimi sestoji nujno zahteva tudi pionirske stadije gozda. Tak habitat gozdnemu jerebu omogoča pestro prehrano in večjo možnost prilagajanja na spremembe. Habitat mora biti mešanica starejših sestojev, katerih krošnje so dovolj svetle, da omogočajo razvoj gostih mladih sestojev v podrasti. Izogiba se monotonih sestojev brez podrasti ter nasadov dreves z zelo majhno pestrostjo drevesnih vrst ter odsotnostjo vrzeli in mladovja. Na počivališčih zahteva dvakrat večji delež grmovja kot dreves. Preferira grmovje z večjim premerom debla, ki mu omogoča bolj učinkovito plezanje ter večjo količino brstov za hrano. Običajno naseljuje mešani gozd; v prevladujočem iglastem sestoji mora biti prisoten vsaj manjši delež listavcev.	18.633,66 ha	139,36 ha	ref. vred.: 80 parov*
Koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>)	Pomemben ekološki dejavnik, ki v veliki meri vpliva na naselitev koconogega čuka, je prisotnost starih, debelih bukev oziroma zapuščenih dupel črne žolne (<i>Dryocopus martius</i>). Raje ima senčne, zatišne lege in mrazišča, kjer je manj kompetitivnih vrst in plenilcev. Preferira gozd z malo ali brez podrasti. Izrazito se izogiba naseljem, ker v njih in njihovi bližini gnezdi lesna sova, ki je glavni plenilec koconogega čuka. Občutljiv je na posege v neposredni bližini gnezda in poseke velikosti nad 2 ha. Koconogi čuk ima majhen teritorij, zato lahko na primernem območju pride do večjih gostot. Za gnezditveno uspešnost potrebuje strukturiran gozd z dupli in gozdnimi jasami ali posekami v območju ca. 1 km ² .	18.633,66 ha	139,36 ha	ref. vred.: 70 parov*
Mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>)	Iglasti in jelovo-bukovi gozdovi z jasami nad 1000 metrov n.v. Za gnezditveno uspešnost potrebuje strukturiran gozd z dupli in gozdnimi jasami ali posekami v območju 2–10 km ² . Hrani se pretežno z majhnimi pticami in sesalci.	18.624,68 ha	139,36 ha	ref. vred.: 50 parov*

Vrsta	Ekološke zahteve vrste	Velikost cone v SAC/SPA Pohorje	Velikost cone vrste znotraj PPO Pohorje ^A	Ocena stanja na območju
Črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>)	Iglasti in jelovo-bukovi gozdovi s številnimi presvetlitvami in vrzelmi. Omejena je na starejše sestoje z dovolj velikim številom potencialnih gnezdišč (debelo drevje, predvsem bukve). Pomembna so predvsem drevesa, ki imajo ravno deblo in imajo na višini 4-10 metrov malo stranskih vej ter so na tej višini debela vsaj 35 cm. Potrebuje dovolj veliko mrtvo lesno maso, ki ji nudi potrebno količino hrane.	18.478,67 ha	131,52 ha	ref. vred.: 40 parov*
Triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>)	Omejujoč dejavnik za prisotnost vrste ni nadmorska višina, temveč prisotnost iglavcev (smreke in jelke, manj bora). Izbira goste gozdove z velikim številom dreves na enoto površine.. Gnezdi v duplu drevesa, pogosto mrtvega ali oslabelega. Zahteva tudi predele z veliko gostoto larv lubadarjev <i>Scolytidae</i> in kozličkov <i>Cerambycidae</i> . Največji delež triprstih detlov živi v klimaksni fazi višinskih iglastih gozdov ter v pragozdni ostankih. Izmed drevesnih vrst ima najraje jelko zaradi sušičih se vrhov in odmrlih vej. Pojavlja se tudi na predelih, kjer je zaradi snegoloma ali žledoloma večje število polomljenih oziroma sušičih se dreves. Najvišjo gostoto dosega v klimaksnih sukcesijskih fazah z obnavljajočimi se vrzelmi, skalnatimi bloki in manjšimi barji. Najpomembnejši dejavnik, ki odločilno vpliva na prisotnost triprstega detla je velik delež odmrlega lesa.	11.467,84 ha	88,95 ha	ref. vred.: 30 parov*
Planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>)	Skalovje, pašniki in nad drevesno mejo goličave; za uspešno gnezditve potrebuje skalne stene z mirnimi conami, v polmeru 6 do 10 km od gnezda površine s prevladujočo odprto krajino (skalovje, pašniki in nad drevesno mejo goličave) in več primernih gnezd (tekmo let uporablja različna gnezda); hrani se pretežno s sesalci in pticami.	5.969,78 ha	129,26 ha	ref. vred.: 1 par*
Črna štoklja (<i>Ciconia nigra</i>)	Poplavni gozdovi, vlažni travniki, stoječe in tekoče sladke vode; za gnezditveno uspešnost potrebuje strukturiran gozd z visokimi debelimi drevesi in mirnimi conami, v polmeru do 4 km od gnezda pa prehranjevalne površine s prevladujočimi vlažnimi travniki, stoječimi in tekočimi sladkimi vodami; hrani se pretežno z dvoživkami, ribami in drugimi vretenčarji.	17.841,38 ha	80,13 ha	ref. vred.: 2 parov*
Sloka (<i>Scolopax rusticola</i>)	Ptica gozdnatih pokrajin. Med gnezdenjem domuje v različnih tipih gozda prepredenimi z jasami in z delom gozda s posekami ali mejtivijo na barje.	6.762,56 ha	73,08 ha	ref. vred.: 10 parov*

Vrsta	Ekološke zahteve vrste	Velikost cone v SAC/SPA Pohorje	Velikost cone vrste znotraj PPO Pohorje ^A	Ocena stanja na območju
Severni kovaček (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	Gnezdi v svetlih listnatih in mešanih gozdovih, vrbovem grmovju in brezovih sestojih, pri nas je redka poletna vrsta. Gnezdi na tleh, od aprila do junija. Ogrožena intenzivnost gospodarjenja z gozdovi. Bistven habitat: svetli listnati in mešani gozdovi	18.633,66 ha	139,36 ha	ref. vred.: 100 parov*

Vir: Splošna ocena populacije (SDF, Stanje ohranjenosti po poročilu RS po 17. členu Direktive o habitatih iz leta 2013; Poročilo RS po 12. členu Direktive o pticah 2008, PUN2000 iz leta 2014)). Opombe: * na celotnem območju Natura 2000 Pohorje / Drava / Zgornja Drava s pritoki, ** na celotnem območju alpske biogeografske regije;

^A – upoštevana površina posega (odstranjevanje zarasti) z vplivnim pasom 20 metrov

2.8 DRUŽBENO EKONOMSKE ZNAČILNOSTI OBMOČJA

2.8.1 Dejavnosti znotraj območja

2.8.1.1 Varstvo narave

Čezmejni projekt »Sonaravno upravljanje planin na varovanih območjih« (ALPA, OP SI-AT 2007-2013), je nadaljeval izvedbo tistih ciljev Predloga načrta upravljanja pilotnega območja Pohorje (projekt NATREG), ki so vezani na strateška cilja: ohranjena narava in krajina (operativna cilja: obnovljene in ohranjene površine pohorskih planj; ohranjeni prepoznani krajinski vzorci Pohorja); sonaravni turizem in usmerjeni obisk (operativna cilja: prepoznana znamka sonaravne destinacije Pohorje; kakovostna in koordinirana ponudba lokalnih produktov). Namen projekta je bil revitalizirati pašne planine v pilotnih varovanih območjih ter razviti kakovostne in trajnostne turistične storitve na planinah ob spodbujanju trženja in mreženja proizvodov s tega območja.

V projektu »Trajnostno upravljanje Pohorja« (SUPPORT, Finančni mehanizem EGP 2009-2014) je bil eden izmed ključnih rezultatov vzpostavitve ustreznega upravljanja na travniških habitatih vrst (divji petelin, ruševca, travniški postavnež) in s habitatnim tipom *HT6230 ter revitaliziranje novih površin. Izvedeno je bilo selektivno odstranjevanje zaraščenosti na območju 40 ha (znotraj tega območja je bilo revitalizirano 18 ha površin).

Trenutno se na projektnem pod-območju Pohorje odvija projekt Ohranjanje in upravljanje suhih travnišč v Vzhodni Sloveniji/LIFE Conservation and management of dry grasslands in Eastern Slovenia (LIFE TO GRASSLANDS, LIFE 14 NAT/SI/000005), katerega cilj je izboljšanje stanja in vzpostavitve dolgoročnega upravljanja vrstno bogatih travnišč z navadnim volkom (prioritetnega Natura 2000 habitatnega tipa - 6230(*) ter nanj vezanih rastlinskih in živalskih vrst). Projektno pod-območje Pohorje se sooča s problemi zaraščanja in opuščanja kmetijske rabe na eni strani in s problemom neustrezne kmetijske rabe (intenzivne) na drugi strani.

2.8.1.2 Kmetijstvo

Pohorje spada med tipične predele samotnih kmetij (t. i. celki), ki so postavljene po terasah ter plečatih hrbtih in širokih sedlih. Kmetije sežejo vse do 1000 in 1100 metrov nadmorske višine. Število prebivalstva hribovskih krajev nazaduje že od konca 19. Stoletja (Gams, 1959).

Na PPO Pohorje v bistvu ni prisotnih kmetij, kmetijska zemljišča v območju pa so namenjena predvsem paši in košnji. Na območju vrstno bogatih travišč s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope) vse površine upravljajo zakupniki. Večinoma so to državna zemljišča, zasebna zemljišča pa so bila vrnjena z denacionalizacijskimi postopki, zato na teh zemljiščih gospodarijo zakupniki. Precejšen delež kmetijskih površin glede na dejansko rabo iz leta 2015 (11,5 %) je podvržen zaraščanju z grmovnimi in drevesnimi vrstami.

Območja znotraj PPO Pohorje, ki predstavljajo kmetijske površine, obravnava projekt »Ohranjanje in upravljanje suhih travišč v Vzhodni Sloveniji« (LIFE TO GRASSLANDS, LIFE 14 NAT/SI/000005). V okviru projektnih aktivnosti je predvideno spodbujanje trajnostne rabe vrstno bogatih travišč predvsem s povezovanjem zainteresiranih kmetovalcev/lastnikov, čiščenjem zaraščenih zemljišč, najemom zemljišč in nudenjem opreme za obdelovanje zemljišč kot tudi nudenjem podpore za vzpostavitev ustreznih struktur habitata (preizkušanje metod košnje, paše in sadjarstva). Sočasno z izvedbo konkretnih naravovarstvenih akcij bo z ozaveščanjem, izobraževanjem in mreženjem kmetovalcev/lastnikov/upravljalcev zemljišč ter ustreznim managementom območij dodatno zagotovljeno dolgoročno ohranjanje ugodnega stanja habitatnega tipa. Poudarek projekta bo na povečanju ekonomske upravičenosti kmetovanja s skupnim oblikovanjem in razvojem privlačnih tržnih produktov in programov vezanih na ohranjanje rabe vrstno bogatih travišč. Opremljene bodo tudi manjše interpretacijske točke, vzpostavljeni izobraževalni programi ter aktivnosti za šole in splošno javnost.

2.8.1.3 Gozdarstvo

Na območju PPO Pohorje izrazito prevladuje gozdna krajina. Gozdnatost v projektnem pod-območju je večja kot 75 %. Kulturno krajino predstavljajo planje/travišča na vrhu Pohorja. Večjepovršinsko zaraščanje kmetijskih površin je vidno na grebenu Pohorja iz smeri Rogle do Ribniške koče in iz smeri Rogle proti Volovici. Neugoden trend zaraščanja pohorskih planj zmanjšuje pomembno naravovarstveno vrednost teh travišč in okoliškega prostora.

Gozdovi obravnavanega območja ležijo po fitogeografski razdelitvi v alpskem območju. Na obravnavanem območju se nahajajo številni habitatni tipi, ki so kvalifikacijski habitatni tipi za posebno ohranitveno območje SAC Pohorje. Za gozdarstvo so pomembni predvsem gozdni habitatni tipi HT9410 (kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (*Vaccinio-Piceetea*)) in HT9110 (bukovi gozdovi (*Luzulo-Fagetum*)).

Na območju Pohorja se prepletajo in prekrivajo številne funkcije: varovalna, hidrološka, funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti, zaščitna, turistična, rekreacijska, estetska, funkcija varovanja naravnih vrednot, poučna, raziskovalna in lovnogospodarska ter biotopska funkcija. Funkcije se pokrivajo velikopovršinsko na platoju (raziskovalna in dediščinsko varstvena), v drugih predelih pa površinsko in točkovno. Zaradi prekrivanja funkcij prihaja do nasprotij med funkcijami v prostoru.

Najpogostejša nasprotja so:

- nasprotja med varovalno in turistično-rekreacijsko-estetsko funkcijo,
- nasprotja med f. varovanja naravnih vrednot in turistično-rekreacijsko funkcijo,
- nasprotja med lesnoproizvodno, rekreacijsko in turistično funkcijo ter f. varovanja
- naravnih vrednot.

Na Pohorju prevladujejo iglavci, saj predstavljajo več kot tri četrtine lesne zaloge. Najpogostejša drevesna vrsta je smreka, ki zavzema več kot polovico v lesni zalogi. Pogosti sta še bukev in jelka, ostale drevesne vrste pa predstavljajo manj kot 5 % lesne zaloge. Povprečna lesna zaloga na celotnem območju Pohorja je 368 m³/ha. Iz skupnega deleža po debelinskih razredih lahko razberemo, da prevladuje debelo drevje, tanjšega drevja je malo. Pri iglavcih predstavljajo največji delež drevesa v 5. debelinskem razredu, pri listavcih pa drevesa v 3. debelinskem razredu. Predvsem izstopa jelka, pri kateri drevesa v 5. debelinskem razredu predstavljajo kar tretjino lesne zaloge, drevesa v 1. debelinskem razredu pa le 6 %. To je posledica deloma prebiralnega gospodarjenja z jelko, za katerega je značilen visok delež drevja v 5. debelinskem razredu in majhen delež tanjšega drevja.

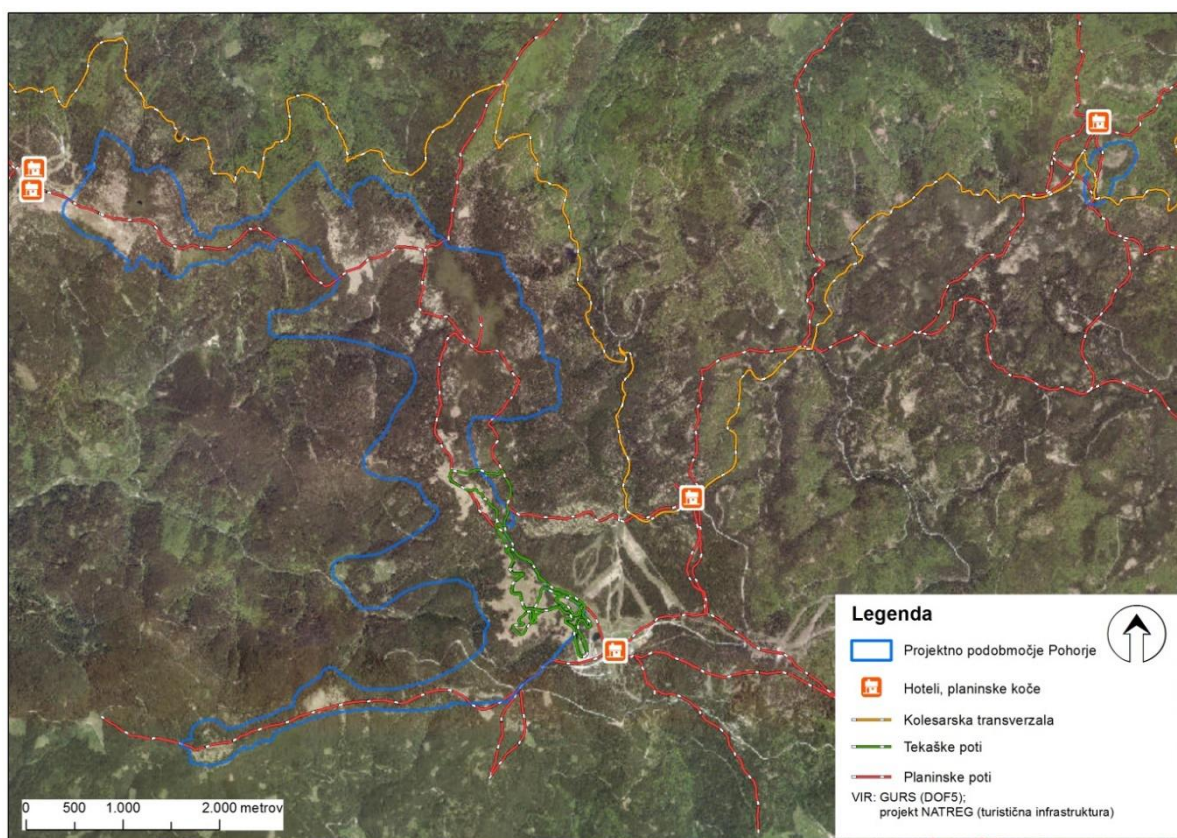
Prednjačijo spremenjeni gozdovi, ki jih najdemo na več kot polovici celotnega območja Pohorja. Skupen delež močno spremenjenih in izmenjanih gozdov predstavlja kar 31,8 %. To je posledica intenzivnejšega vnašanja smreke v ta prostor v preteklosti, saj so na golosečnih površinah in opuščeni kmetijskih zemljiščih sadili predvsem smreko.

2.8.1.4 Rekreacija in turizem

Pohorje je območje 16 občin, ki trenutno ne delujejo kot enotno območje oziroma t.i. ciljna destinacija Pohorje, v katero bi prihajali obiskovalci in turisti zaradi motivov, ki se nanašajo na raznoliko ponudbo. Raznoliki ponudniki območja zaenkrat samostojno in nepovezano tržijo parcialno turistično ponudbo različno velikih in turistično urejenih centrov ter manjših krajev, vasi in samotnih kmetij na Pohorju (Vizija trajnostnega razvoja..., 2010).

Na projektno pod-območje Pohorje je vezana dva turistična centra (Zreče – Rogla, Ribniško Pohorje), ki ponujata številne rekreativne možnosti pozimi, pa tudi poleti. Ocenjuje se, da je na celotnem Pohorju okrog 5.900 nastanitvenih kapacitet. Največ nastanitvenih kapacitet je v hotelih (38 %) in apartmajih (37 %), sledijo kapacitete v planinskih kočah in domovih (11 %), penzionih in gostiščih (8 %), na turističnih kmetijah (5 %) ter v zasebnih prenočiščih (1 %). Ocenjuje se, da je na območju Pohorja v turistični dejavnosti zaposlenih med 1.300 in 1.400 oseb, in sicer na Mariborskem Pohorju okrog 600, na Zreškem Pohorju okrog 600 in na Kopah okrog 100 zaposlenih (Vizija trajnostnega razvoja..., 2010).

Slika 6: Turistična infrastruktura na PPO Pohorje

Na samem projektnem pod-območju Pohorje so večji turistični infrastrukturni objekti (smučišča, hoteli,...) na Rogli in na Ribniški koči. Površine smučišč se sicer nahajajo izven vrstno bogatih travšč (HT 6230), preko le teh pa potekajo tekaške proge (Rogla – Mulejev vrh, Ostruščica) in pohodne poti (Rogla – Mislinja, Rogla – Ribniška koča). V letnem času je izredno velik pritisk opazen na pohodnih poteh proti Lovrenškim barjem ter seveda tudi pohodni poti proti Ribniškemu jezeru. Na Lovrenških barjih je bilo 27.8.2011 od 8.00 – 17.00 ure prešteti 788 obiskovalcev. Večina obiskovalcev je prišla iz smeri Rogla, ostali pa z Ribniške koče (Štetje obiskovalcev..., 2011). Gre za izredno velik pritisk na tako iz vidika nemira (povzročanje hrupa) kot tudi zaradi teptanja tal (pohodne poti, erozija). Na območjih travšč oziroma v njihovi neposredni bližini je opaziti sledove vožnje s štirikolesniki in motornimi kolesi ter sledove jahanja s konji. Predvsem je problematična vožnja s štirikolesniki in motornimi kolesi, ki poleg hrupa povzročajo tudi znatne poškodbe na tleh.

Tudi pozimi se na območjih travšč odvijajo rekreacijske dejavnosti. Poleg planincev se na območju zadržujejo tudi tekači na smučeh na tekaških progah (tekaški center Rogla, tekaške proge pri Ribniški koči). Največjo težavo pa v zimskem času povzročajo vozniki snežnih sani, ki se nekontrolirano vozijo po naravnem okolju in so prisotni predvsem na območjih planj (višja snežna odeja, manj preprek – npr. dreves). Snežne sani ogrožajo v zimskem času predvsem živalski svet, saj z vnosom hrupa povzročajo nemir, ki je živalim v tem času še kako potreben. Poleg hrupa pa je možno opaziti tudi poškodbe tal (predvsem tam, kjer ni snežne podlage oz. je le-ta nizka).

V prihodnje bo potrebno krepiti komunikacijo s turističnimi ponudniki in zagotoviti usklajen razvoj območja s posameznimi varstvenimi conami in določenimi omejitvami.

2.8.1.5 Poselitev, urbanizem in infrastruktura

Na projektnem pod-območju Pohorje prevladuje namenska raba gozd. Kmetijska zemljišča so vezana predvsem na ovršne dele (planje oz. vrstno bogata travišča).

Stavbnih zemljišč, ki jih urejajo občinski predpisi o urejanju okolja (dolgoročni prostorski načrti oz. občinski prostorski načrti) na projektnem pod-območju je največ v Občini Zreče (zemljišča vezana na smučarsko infrastrukturo (smučišča, tekaške proge) na območju med Roglo in Mulejevim vrhom. V občini Mislinja so stavbna zemljišča omejena na območje Komisije, Lovske bajte in del območja pod Jezerskim vrhom.

Na podlagi evidence hišnih števil na projektnem pod-območju Pohorje (Vektorska baza RPE ..., 2010) je evidentiranih 8 objektov s hišno številko in sicer na območju Spodnje in Zgornje komisije. Po nam dostopnih podatkih na tem območju ni stalnih prebivalcev – objekti niso priključeni na električno omrežje.

Preglednica 12: Demografski podatki za občine na projektnem pod-območju Pohorja

Občina	Št. prebiv. ^A	Gostota (prebiv./ km ²) ^A	Skupni prirast / 1000 prebiv. ^B	Št. aktivnih prebivalcev ^C	Delež zaposlenih (%) ^C	Delež brezposelnih (%) ^C	Neto plača (€) ^B
LOVRENC POHORJU NA	3.088	36,6	-9,0	1.410	85,9	14,1	837,4
MISLINJA	4.577	40,8	-3,3	2.072	89,3	10,7	826,4
RIBNICA NA POHORJU	1.180	19,9	4,2	514	85,0	15,7	850,1
VITANJE	2.269	38,2	7,1	1.036	92,2	7,8	880,9
ZREČE	6.395	95,4	2,5	3.134	89,0	11,0	949,0

(Vir: Statistični urad Republike Slovenije. Opombe: ^A – stanje po 1. 1. 2016; ^B – podatki za leto 2015; ^C – stanje po 1. 1. 2015)

Največ prebivalcev v občinah, ki pokrivajo projektno pod-območje Pohorje je v občinah Zreče in Mislinja, ki imata tudi najvišjo gostoto prebivalcev na kvadratni kilometer. Glede na skupni prirast prebivalcev v občini je negativen trend zaznati v občinah Lovrenc na Pohorju in Mislinja. Skupni prirast prebivalcev je največji v občini Vitanje. Eden izmed pomembnih demografskih podatkov so povprečne neto plače v posamezni občini. Najvišjo povprečno neto plačo dobijo občani Zreč, sledijo jim prebivalci Vitanja. Najnižje povprečne neto plače pa najdemo v Dravski in Mislinjski dolini (občini Lovrenc na Pohorju in Mislinja). Delež zaposlenih prebivalcev je največji v občini Vitanje, najnižji pa v občinah Lovrenc na Pohorju in Ribnica na Pohorju.

3 VIRI IN LITERATURA

- Cenčič L. 2010. Stanje gozdov in divjadi ter gozdarstva in lovstva na projektnem območju Pohorje. Strokovna študija izdelana v okviru projekta NATREG. Maribor, Zavod za gozdove Slovenije, 54 str. + pril.
- Golob A. 2004. Poročilo o določitvi habitatnih tipov gozdov v skladu s habitatnim priročnikom EU za nacionalni seznam območij, ki so v interesu skupnosti ter usmeritve za njihovo ohranjanje v gozdnogospodarskih načrtih. Ljubljana, MOPE, 152 str.
- Gulič, J., Štruc, S., Danev, G., Smajić Hodžić, A., Marega, M., Uratarič, N., Koron B., Stare, E., Softić, M., Lešnik Štuhec, T., Tekić, A., Pavletič, L., Bokal, S. 2011. Predlog načrta upravljanja pilotnega območja Pohorje. Maribor, Zavod RS za varstvo narave [Projekt NATREG - Managing Natural Assets and Protected Areas as Sustainable Regional Development Opportunities / Kako upravljati varovana območja narave, da bodo postala priložnost za trajnostni razvoj], dosegljivo na: <http://www.natreg.eu/pohorje/nacrt-upravljanja>.
- Lešnik Štuhec, T. 2011. Vizija trajnostnega razvoja zelene ponudbe (narava in kulturna dediščina) turističnega (projektnega) območja Pohorje 2030. Strokovna študija, nastala v sklopu projekta NATREG – Managing Natural Assets and Protected Areas as Sustainable Regional Development Opportunities / Kako upravljati varovana območja narave, da bodo postala priložnost za trajnostni razvoj. Maribor, dosegljivo na: <http://www.natreg.eu/pohorje/publikacije-in-dokumenti/dokumenti>.
- Conacija območij Natura 2000, 2016. Interni delovni pripomoček Zavoda RS za varstvo narave. (Cone so bile izdelane na način, ki je opisan v članku: »Petkovšek M., 2007. Conacija območij Natura 2000 v Sloveniji. Varstvo narave 20. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana, 19-34«).
- Božič, L. 2003. Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji. 2, Predlogi posebnih zaščitnih območij (SPA) v Sloveniji. Ljubljana, DOPPS – Birdlife Slovenija.
- Program upravljanja območij Natura 2000 (2015-2020). 2015. Program upravljanja območij Natura 2000 v Sloveniji 2014–2020 – SI Natura 2000 Management (LIFE11/NAT/SI/880) s prispevkom finančnega inštrumenta Evropske skupnosti LIFE +. Vlada Republike Slovenije. Ljubljana (dosegljivo na: http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/PUN__ProgramNatura.pdf)
- Vrčec D. 2006. Usmeritve za ohranjanje ali vzpostavitev ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov v območjih Natura 2000 v Sloveniji. Delovno gradivo. Ljubljana, 104 str.
- Golob A., Skudnik M. 2007. Priročnik o vrstah Natura 2000, ki so povezane z gozdom. Gozdarski inštitut Slovenije, 88 str.
- Strokovna gradiva za poročilo po 12. členu Direktive o pticah za obdobje 1.1.2005-31.12.2007 za Republiko Slovenijo. Tretjič dopolnjen osnutek strokovnega gradiva. Zavod RS za varstvo narave, januar 2009, 33 str., digitalne priloge (3).
- Čelik T., Verovnik R., Rebeušek F., Gomboc S. & Lasan M., 2004. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja NATURA 2000: Metulji (Lepidoptera). Končno poročilo. Biološki inštitut Jovana Hadžija ZRC SAZU, Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana. 297 str., digitalne priloge. Naročnik: Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, ARSO, Ljubljana
- Čelik T., Verovnik R., Gomboc S. & Lasan M., 2005. NATURA 2000 v Sloveniji. Metulji. Ljubljana: založba ZRC, ZRC SAZU, 2005.
- Načrt doseganja ugodnega ohranitvenega stanja za projektno pilotno območje Pohorje, ki je del Natura 2000 SI3000270 Pohorje, SI5000006 Pohorje. Zavoda RS za varstvo narave.

Projekt WETMAN Varstvo in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji 2011 – 2015 LIFE09 NAT/SI/000374.

1. Mihelič T., 2011: Popis začetnega stanja populacij ptic (Aves) na projektnih pilotnih območjih Pohorje in Mura-Petišovci za izvedbo projekta z naslovom: Varstvo in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji, WETMAN 2011-2015, LIFE+ NARAVA, LIFE09 NAT/SI/00374. Poročilo za projektno območje Pohorje. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. 24 str., pril.
2. Popis začetnega stanja populacij ptic (Aves) na območju Pohorja za izvedbo projekta z naslovom: Trajnostno upravljanje Pohorja SUPORT, Program Norveškega finančnega mehanizma 2009 – 2014 in Programa Finančnega mehanizma EGP 2009 – 2014 (področje B.1 Biotska raznovrstnost in ekosistemske storitve); koda spisa 4300-346/2014.
3. Škornik S., Ivajnsič. D., Špur N., Otopal J., Bakan B., Paušič I., 2016. Poročilo o popisu začetnega stanja ciljnih habitatnih tipov. Projekt Life to Grasslands, LIFE Narava in biodiverziteteta, LIFE14 NAT/SI/000005. Končno poročilo.
4. Škvarč, A. et al. 2007. Vodnik vsebin za pripravo podrobnejših načrtov upravljanja območij Natura 2000. Zavod RS za varstvo narave. Ljubljana.
5. Jež M., 2015: Monitoring travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) na Pohorju leta 2015 v sklopu poročila SUPORT.
6. Medved L., 1995: Projektna naloga Zaraščanje negozdnih površin na grebenu Pohorja (ZGS OE Slovenj Gradec)
7. Zbirka podatkov Zavoda RS za varstvo narave (2016).
8. Zbirka podatkov Zavoda za gozdove Slovenije – gozdna maska, površine v zaraščanju (2016).
9. Zbirka podatkov Ministrstva za okolje in prostor – namenska raba prostora (2016).

Priloga:

- Priloga 1: Naravovarstvena izhodišča za upravljanje suhih travišč na projektnih pod-območjih projekta LIFE TO GRASSLANDS: pod-območje Pohorje